JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
NIAL FENNELLY
23 päivänä lokakuuta 1997 *

Sisällys

I — Johdanto ..... I - 898

II — Asiaa koskevat oikeussäännöt ja tosiseikat ..... I - 898

A — Yhteisön oikeussäännöt ..... I - 898

B — Saksan lainsäädäntö ..... I - 901

C — Tosiseikat ja kansallinen oikeudenkäynti ..... I - 901

III — Huomautukset ..... I - 904

A — Kysymys 1 a ..... I - 904

B — Kysymys 1 b ..... I - 905

C — Kysymys 2 ..... I - 905

IV — Tapauksen erittely ..... I - 906

A — Asetus ja henkilö, joka ei ole siirtotyöläinen ..... I - 907

B — Kuuluuko Kulzerin asemassa oleva henkilö asetuksen soveltamisalaan asetuksen 2 artiklan perusteella? ..... I - 911

C — Täyttääkö Kulzerin asemassa oleva henkilö asetuksessa ja erityisesti sen III osaston 7 ja 8 luvussa asetetut perheavustuksen tai lapsilisän myöntämisedellytykset? ..... I - 913

D — Voiko Kulzerin asemassa oleva henkilö vedota yhteisön oikeuden muiden säännösten mukaisiin oikeuksiin perustamissopimus mukaan lukien? ..... I - 917

V — Ratkaisuehdotus ..... I - 920

* Alkuperäinen kieli: englanti.

I — Johdanto

1. Tässä Saksan Bundessozialgerichtin (liittovaltion sosiaalituomioistuin) esittämässä ennakkoratkaisukysymyksessä nousee esille kysymys siitä, onko eläkkeellä olevalla saksalaisella virkamiehellä, joka ei ole koskaan työskennellyt Saksan ulkopuolella, yhteisön oikeuden perusteella oikeus saada saksalaista perheavustusta Ranskassa asuvalle tyttärelleen, jonka äiti on virkamiehen entinen kuollut puoliso, kun kyseistä avustusta maksetaan yleensä ainoastaan Saksassa asuville lapsille. Esitetyissä kysymyksissä viitataan nimenomaisesti sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 2 artiklan 3 kohtaan ja 73 artiklaan, sellaisena kuin asetus on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83, [1] sellaisena kuin tämä asetus on muutettuna 30 päivänä lokakuuta 1989 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 3427/89 [2] (jäljempänä asetus). [3] Asiassa nousee esiin myös kysymyksiä, jotka liittyvät asetuksen 1 artiklan a kohdan i ja ii alakohdan, g ja j kohdan, 2 artiklan 1 kohdan, 4 artiklan 4 kohdan, 76 artiklan, 77 artiklan 1 kohdan ja 2 kohdan a alakohdan sekä asetuksen liitteessä I olevan I jakson C kohdan tulkintaan.

1 — EYVL 1983, L 230, s. 6.

2 — EYVL 1989, L 331, s. 1.

3 — Asetuksen N:o 3427/89 3 artiklan mukaan kyseisessä asetuksessa säädettyä vuoden 1971 asetuksen 73 artiklan muutosta sovellettiin 15.1.1986 alkaen. Bundessozialgericht on ilmoittanut ennakkoratkaisupyynnössään, että tämän vuoksi nyt esillä olevan asian tosiseikkoihin sovelletaan asetuksen muutettua versiota. Asetuksella N:o 3427/89 muutettua vuoden 1971 asetuksen 76 artiklaa sovellettiin kuitenkin vasta 1.5.1990 alkaen.

II — Asiaa koskevat oikeussäännöt ja tosiseikat

A — *Yhteisön oikeussäännöt*

2. Asetuksen 1 artiklan a kohdan i ja ii alakohdassa säädetään seuraavaa:

"Tässä asetuksessa:

a) 'palkatulla työntekijällä' ja 'itsenäisellä ammatinharjoittajalla' tarkoitetaan:

i) henkilöä, joka on pakollisen tai valinnaisen jatkuvan vakuutuksen perusteella vakuutettu yhden tai useamman palkattujen työntekijöiden tai itsenäisten ammatinharjoittajien sosiaaliturvajärjestelmän alan kattaman vakuutustapahtuman varalta;

ii) henkilöä, joka on pakollisesti vakuutettu yhden tai useamman tässä asetuksessa tarkoitetun sosiaaliturvan alan kattaman vakuutustapahtuman

varalta sosiaaliturvajärjestelmässä, joka koskee kaikkia asukkaita tai koko työssä olevaa väestöä, jos tällainen henkilö:

— voidaan määrittää palkatuksi työntekijäksi tai itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi sen perusteella, kuinka tällainen järjestelmä on hallinnollisesti järjestetty tai rahoitettu, tai

— jollei tällaista perustetta ole, on vakuutettu joidenkin muiden liitteessä I eriteltyjen vakuutustapahtumien varalta palkattujen työntekijöiden tai itsenäisten ammatinharjoittajien järjestelmässä, tai iii alakohdassa tarkoitetussa järjestelmässä joko pakollisen tai valinnaisen jatkuvan vakuutuksen perusteella, tai, jollei kyseisessä jäsenvaltiossa ole sellaista järjestelmää, vastaa liitteessä I olevaa määritelmää — — .”

3. Asetuksen 2 artiklan 1 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia ja jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia tai jotka ovat valtiottomia henkilöitä tai pakolaisia, jotka asuvat jäsenvaltion alueella, sekä heidän perheenjäseniinsä ja jälkeenjääneisiinsä.

— —

3. Tätä asetusta sovelletaan virkamiehiin ja henkilöihin, joita sovellettavan lainsäädännön mukaan pidetään sellaisina, jos heihin sovelletaan tai on sovellettu sellaisen jäsenvaltion lainsäädäntöä, johon tätä asetusta sovelletaan.”

4. Asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä asetusta sovelletaan kaikkeen lainsäädäntöön, joka koskee seuraavia sosiaaliturvan aloja:

a) sairaus- ja äitiysetuuksia;

b) työkyvyttömyysetuuksia, mukaan lukien ne, joiden tarkoituksena on ansiokyvyn ylläpitäminen tai parantaminen;

c) vanhuusetuuksia;

d) jälkeenjääneiden etuuksia;

e) työtapaturma- ja ammattitautietuuksia;

f) kuolemantapauksen johdosta annettavia avustuksia;

g) työttömyysetuuksia ja

h) perhe-etuuksia."

5. Asetuksen 4 artiklan 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Tätä asetusta ei sovelleta sosiaalihuoltoon ja lääkinnälliseen huoltoon, sodan tai sen seurauksien uhrien etuusjärjestelmiin eikä virkamiesten tai sellaisina pidettävien henkilöiden erityisjärjestelmiin."

6. Asetuksen 73 artiklan sanamuoto on seuraava:

"Palkatulla työntekijällä tai itsenäisellä ammatinharjoittajalla, johon sovelletaan jäsenvaltion lainsäädäntöä, on toisessa jäsenvaltiossa asuvien perheenjäsentensä osalta oikeus perhe-etuuksiin, joista säädetään ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännössä, niin kuin he asuisivat tässä valtiossa, jollei liitteen VI säännöksistä muuta johdu."

7. Asetuksen 77 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

"2. Etuudet myönnetään seuraavien sääntöjen mukaisesti riippumatta jäsenvaltiosta, jonka alueella eläkeläinen tai lapset asuvat:

a) eläkeläiselle, joka saa eläkettä vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, joka on vastuussa eläkkeestä — — ."

8. Asetuksen liitteessä I olevan I jakson C kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

"C. Saksa

Jos toimivaltainen laitos, joka myöntää perhe-etuuksia asetuksen III osaston 7 luvun mukaisesti, on saksalainen laitos, asetuksen 1 artiklan a alakohdan ii alakohdan mukaan:

a) 'palkatulla työntekijällä' tarkoitetaan henkilöä, joka on pakollisesti vakuutettu työttömyyden varalta tai henkilöä, joka tällaisen vakuutuksen perusteella saa sairausvakuutuksen nojalla rahaetuuksia tai niihin verrattavia etuuksia — — ."

B — *Saksan lainsäädäntö*

9. *Bundeskindergeldgesetz*in (liittovaltion lapsilisälaki, jäljempänä BKGG), joka on annettu 14.4.1964, [4] 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 2 momentin 1 kohdassa säädetään, että henkilöillä, joilla on kotipaikka tai vakinainen asuinpaikka Saksassa, on oikeus *Kindergeld*iin (lapsilisä) niiden lapsien osalta, joilla on samalla tavalla kotipaikka tai vakinainen asuinpaikka Saksassa. [5] Lain 2 §:n 5 momentin mukaan niitä lapsia, joilla ei ole Saksassa kotipaikkaa tai vakinaista asuinpaikkaa, ei oteta huomioon lapsilisiä myönnettäessä. Lain 42 §:n 2 momentissa todetaan, että BKGG:llä ei ole vaikutusta yhteisön oikeuden säännöksiin. Asetuksen 73 ja 77 artiklaa voidaan siten soveltaa. *Kindergeld*iä maksetaan siihen saakka kunnes lapsi täyttää 18 vuotta; sitä voidaan kuitenkin maksaa aina 21 ikävuoteen saakka, jos lapsi on työtön, tai 27 ikävuoteen saakka, jos lapsi jatkaa opintojaan. [6]

C — *Tosiseikat ja kansallinen oikeudenkäynti*

10. Kulzer on eläkkeellä oleva poliisilaitoksen virkamies ja Saksan kansalainen. Hän asuu Saksassa ja saa siellä eläkettä Freistaat Bayernilta (Baijerin osavaltio). Hänellä on Stefanie-niminen tytär, joka on syntynyt vuonna 1974 ja joka muutti Ranskaan vuoden 1983 lopussa ranskalaisen äitinsä kanssa, joka oli eronnut Kulzerista. Stefanien äidin kuoltua heinäkuussa 1987 Stefanie on asunut ranskalaisten isovanhempiensa luona Ranskassa. Hän käy siellä koulua, mutta vierailee

4 — BGBl. I, s. 265.

5 — Vuodesta 1996 lähtien Saksassa asuvat henkilöt saavat tämän avustuksen tavallisesti vähennyksenä *Einkommensteuergesetz*in (EStG eli tuloverolaki) mukaan maksettavista veroista, sellaisena kuin laki on muutettuna 11.10.1995 annetulla vuoden 1996 *Jahressteuergesetz*illä (BGBl. I, s. 1250). BKGG:n 1 §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 §:n 5 momentti ovat niitä henkilöitä koskeva toissijainen perusta oikeuden myöntämiselle, jotka eivät kuulu EStG:n soveltamisalaan. Kaikkialla tässä ratkaisuehdotuksessa käytetään kuitenkin käsitettä *Kindergeld*.

6 — EStG:n 32 § ja BKGG:n 2 §:n 2 ja 3 momentti.

säännöllisesti Kulzerin luona loma-aikoina. Kulzer teki Stefanien nimissä Saksan viranomaisille ilmoituksen toisesta kotipaikasta Saksassa. Kulzer on vastannut Stefanien elatus- ja koulutuskustannuksista. Hän ei ole saanut lapsilisiä Ranskan viranomaisilta Stefanien osalta.

11. Lokakuussa 1988 Kulzer haki Freistaat Bayerniltä *Kindergeld*iä Stefanielle BKGG:n mukaisesti. Hänen hakemuksensa hylättiin 27.7.1989, hänen valituksensa hylättiin 5.12.1989 ja myös hänen asiaa koskeva kanteensa hylättiin. Kulzer haki muutosta viimeksi mainittuun päätökseen Landessozialgerichtissä (ylempi sosiaaliasioiden tuomioistuin).

12. Landessozialgericht katsoi, että toisesta kotipaikasta tehdystä ilmoituksesta ja Stefanien ajoittaisista vierailuista huolimatta Stefanie ei asunut Kulzerin kanssa BKGG:n 2 §:n 5 momentin ensimmäisessä virkkeessä ja *Sozialgesetzbuch*in (sosiaaliasioiden lakikokoelma) ensimmäisen kirjan 30 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla. Landessozialgericht katsoi myös, että eläkeläisenä Kulzer ei voinut vedota asetuksen 73 artiklan säännöksiin, koska hän ei ollut asetuksen 1 artiklassa tarkoitettu työntekijä eikä 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu virkamies. Landessozialgericht katsoi vielä, että asetuksen 77 artiklan 1 kohtaa ei voitu soveltaa, koska BKGG:hen perustuva *Kindergeld*in myöntäminen ei riippunut millään tavoin eläkkeen saannista.

13. Kulzer valitti tästä päätöksestä oikeusseikkojen perusteella Bundessozialgerichtiin (liittovaltion sosiaaliasioiden tuomioistuin, jäljempänä kansallinen tuomioistuin). Hän väitti pääasiallisesti, että hänen tyttärellään on kotipaikka Saksassa ja ettei missään tapauksessa ollut mitään syytä sulkea eläkkeellä olevia virkamiehiä pois asetuksen soveltamisalasta.

14. Kansallinen tuomioistuin katsoi, että Landessozialgerichtin päätös oli BKGG:n mukainen. Se epäilee, voiko Kulzer vedota asetukseen, sillä Kulzer ei ole koskaan käyttänyt työntekijänä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen yhteisön alueella. Asetusta ei sovelleta tapauksiin, joissa kaikki tosiasiat ovat tapahtuneet yhden ainoan jäsenvaltion alueella ja joilla ei ole mitään yhteyttä yhteisön oikeudessa tarkoitettuihin tilanteisiin. [7] Vaikka asetuksen otsikossa viitataan yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä, se seikka, että asetus on annettu Euroopan yhteisön perustamissopimuksen (jäljempänä perustamissopimus) 51 artiklan perusteella, joka koskee ainoastaan siirtotyöläisiä ja heidän huollettaviaan, edellyttää asetuksen tulkitsemista, jotta se olisi pätevä, siten, että sitä ei sovelleta silloin, kun ainoastaan perheenjäsen on liikkunut yhteisön alueella mutta työntekijä itse ei.

7 — Kansallinen tuomioistuin viittaa asiaan 147/87, Zaoui, tuomio 17.12.1987 (Kok. 1987, s. 5511); yhdistettyihin asioihin 35/82 ja 36/82, Morson ja Jhanjan, tuomio 27.10.1982 (Kok. 1982, s. 3723); asiaan C-206/91, Koua Poirrez, tuomio 16.12.1992 (Kok. 1992, s. I-6685) ja asiaan C-153/91, Petit, tuomio 22.9.1992 (Kok. 1992, s. I-4973).

15. Toisaalta kansallinen tuomioistuin ei sulje pois sitä mahdollisuutta, että asetusta voitaisiin soveltaa nyt esillä olevassa asiassa, jos Kulzerin entinen vaimo olisi työskennellyt Ranskassa ennen kuolemaansa. Vaikka kansallisen tuomioistuimen hallussa ei olekaan mitään näyttöä tällaisesta työskentelystä, se katsoo, että jos Stefanien äiti eläisi, nyt esillä olevan asian tosiseikat vastaisivat niitä tosiseikkoja, joihin asetuksen katsottiin soveltuvan asiassa Kracht annetussa tuomiossa. [8] Vastatessaan yhteisöjen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen Kulzerin asianajaja totesi, että Kulzerin vaimo oli työskennellyt Münchenissä vuosina 1979—1982 ja että hän oli työskennellyt Ranskassa sijaisopettajana vuodesta 1983 alkaen 1987 tapahtuneeseen kuolemaansa saakka. Ei ole täysin selvää, työskentelikö hän myös ennen Stefanien syntymää vuonna 1974.

16. Kansallinen tuomioistuin ei katsonut, että Kulzer olisi kuulunut asetuksen 1 artiklan a kohdan mukaisen palkatun työntekijän tai itsenäisen ammatinharjoittajan määritelmän soveltamisalaan. BKGG:n mukaiset lapsilisät eivät liity sellaiseen pakolliseen tai valinnaiseen vakuutukseen, joka vastaisi asetuksen 1 artiklan a kohdan i alakohdassa tarkoitettuja *sosiaaliturvajärjestelmiä*, *ja saksalainen järjestelmä* ei ole hallinnollisesti järjestetty tai rahoitettu siten, että etuuden saajien voitaisiin sen perusteella katsoa olevan palkattuja työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia asetuksen 1 artiklan a kohdan ii alakohdassa tarkoitetulla tavalla. Kansallinen tuomioistuin pitää näin ollen tarpeellisena asetuksen 1 artiklan a kohdan ii alakohdan toisen luetelmakohdan perusteella tutkia asetuksen liitteessä I olevan I jakson C kohdan säännöksiä, jossa asetettuja edellytyksiä Kulzer ei myöskään täytä.

17. Kansallinen tuomioistuin nosti kuitenkin esiin sen mahdollisuuden, että vaikka Kulzer on eläkkeellä, hänen voitaisiin katsoa olevan virkamies tai henkilö, jota sovellettavan lainsäädännön mukaan pidetään sellaisena, siten, että hän kuuluisi asetuksen 2 artiklan 3 kohdan soveltamisalaan. BKGG on laki, johon asetusta sovelletaan, ja sitä sovelletaan virkamiehiin siten, että etuudet myönnetään pikemmin Saksassa asumisen kuin tiettyyn työskentelyyn liittyvän aseman perusteella. Asetuksen 27 ja 77 artiklan mukaan asetuksen soveltamisalaan kuuluvat tietyltä osin myös eläkkeensaajat, ja tällaisten eläkeläisten katsotaan olevan työtekijöitä asetuksessa tarkoitetulla tavalla. [9] Kansallisen tuomioistuimen mukaan nämä seikat puhuvat sen puolesta, että eläkkeellä olevien virkamiesten voidaan katsoa kuuluvan asetuksen 2 artiklan 3 kohdan soveltamisalaan.

18. Kansallinen tuomioistuin päätti näin ollen lykätä esillä olevan asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle perustamissopimuksen 177 artiklan perusteella seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) a) Sovelletaanko asetusta (ETY) N:o 1408/71 ja erityisesti sen 73 artiklaa myös silloin, kun etuuteen oikeutettu (erityisesti palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja) ei itse ole käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen yhteisön alueella, vaan

8 — Asia C-117/89, Kracht, tuomio 4.7.1990 (Kok. 1990, s. I-2781).

9 — Asia 182/78, Pierik, tuomio 31.5.1979 (Kok. 1979, s. 1977).

tätä oikeutta on käyttänyt lapsi, jolle perhe-etuutta haetaan?

b) Onko sillä merkitystä, toimiko toiseen jäsenvaltioon lapsen kanssa muuttanut toinen lapsen vanhemmista kuolemaansa saakka palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, katsotaanko myös eläkkeellä oleva poliisilaitoksen virkamies asetuksen (ETY) N:o 1408/71 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuksi virkamieheksi?"

III — Huomautukset

19. Komissio ja Kulzer ovat esittäneet kirjallisia huomautuksia. Kulzerin huomautukset koskevat ainoastaan hänen taloudellista tilaansa, eikä niissä käsitellä suoranaisesti tähän asiaan liittyviä oikeudellisia kysymyksiä. Kulzer pyysi 14.8.1997 yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 76 artiklan ja 104 artiklan 5 kohdan mukaista maksutonta oikeudenkäyntiä, jotta hän voisi olla edustettuna suullisessa käsittelyssä, mutta hänen hakemuksensa hylättiin yhteisöjen tuomioistuimen 15.9.1997 antamalla määräyksellä. Komissio esitti suulliset huomautuksensa 16.9.1997 pidetyssä istunnossa. Komission huomautukset voidaan esittää lyhyesti kysymys kysymykseltä.

A — *Kysymys 1 a*

20. Komissio katsoo, että tähän kysymykseen on vastattava myöntävästi, koska asian tosiseikat eivät ole tapahtuneet yhden ainoan jäsenvaltion alueella. Asetuksen otsikossa viitataan yhteisön alueella liikkuviin perheenjäseniin. Asetuksen 2 artiklassa puhutaan palkatuista työntekijöistä, jotka ovat yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia, sekä heidän perheenjäsenistään. Asetuksen johdanto-osan neljännessä perustelukappaleessa [10] todetaan, että asetusta sovelletaan kaikkiin niihin yhteisön kansalaisiin, jotka ovat vakuutettuja palkattujen työntekijöiden sosiaaliturvajärjestelmissä. Yhteisöjen tuomioistuin vetosi sekä asetuksen otsikkoon että sen 2 artiklaan asiassa Laumann [11] antamassaan tuomiossa, jossa se totesi, että asetusta sovellettiin silloin, kun toisessa jäsenvaltiossa asui työntekijän jälkeenjäänyt eikä työntekijä itse. Asetusta sovellettiin myös

10 — Perustelukappaleet eivät valitettavasti sisälly vuonna 1983 annettuun asetuksen konsolidoituun versioon.

11 — Asia 115/77, Laumann, tuomio 16.3.1978 (Kok. 1978, s. 805).

henkilöön, joka työskenteli omassa jäsenvaltiossaan mutta asui muualla, [12] sekä henkilöön, joka asui ja työskenteli omassa jäsenvaltiossaan mutta jonka lapset asuivat äitinsä luona, joka harjoitti taloudellista toimintaa toisessa jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän oli. [13] Komissio huomauttaa myös, että asetuksen 22 artiklan mukaan palkattu työntekijä, joka ei ole liikkunut yhteisön alueella, voi vaatia tiettyjä oman jäsenvaltionsa myöntämiä etuuksia toisessa jäsenvaltiossa tapahtuvan sairaanhoidon osalta. [14] Ainoastaan silloin, kun kaikki asian tosiseikat ovat tapahtuneet yhdessä jäsenvaltiossa, asetus on jätettävä soveltamatta. [15]

21. Komissio väittää, että sen esittämä tulkinta ei menisi neuvoston lainsäädäntövallan ulkopuolelle, sillä asetus on annettu sekä perustamissopimuksen 235 että 51 artiklan perusteella.

B — *Kysymys 1 b*

22. Nyt esillä olevan asian tosiseikat vastaisivat täysin asian Kracht tosiseikkoja, jos Kulzerin entinen vaimo olisi toiminut palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana eikä olisi hakenut Kulzerin vaatimia saksalaisia avustuksia vastaavia ranskalaisia avustuksia. Yhteisöjen tuomioistuin ei kyseisessä asiassa ottanut huomioon asetuksen 76 artiklan sanamuotoa, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 3427/89, jota ei sovellettu kyseessä olevana ajanjaksona, mutta komissio epäilee tämän säännöksen kummankaan version merkityksellisyyttä nyt esillä olevan asian kannalta. Stefanien äidillä ei tosiasiassa ollut oikeutta vastaavaan ranskalaiseen avustukseen, ja Kulzer haki saksalaista avustusta vasta entisen vaimonsa kuoleman jälkeen estäen siten etuuksien kumuloitumisen, jota 76 artiklalla pyritään estämään.

23. Komissio katsoo, että se seikka, että Kulzerin entinen vaimo on saattanut harjoittaa taloudellista toimintaa Ranskassa ennen kuolemaansa, ei estä Kulzeria saamasta saksalaista lapsilisää entisen vaimonsa kuoleman jälkeen.

C — *Kysymys 2*

24. Vedoten julkisasiamies La Pergolan asiassa Stöber ja Piosa Pereira [16] esittämään kantaan, jonka mukaan jopa sellaiseen jäsenvaltion kansalaiseen, joka ei ole käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkumiseen, sovelletaan perustamissopimuksen 8 a artiklaa,

12 — Asia C-2/89, Kits van Heijningen, tuomio 3.5.1990 (Kok. 1990, s. I-1755).

13 — Edellä alaviitteessä 8 mainittu asia Kracht.

14 — Asia 117/77, Pierik, tuomio 16.3.1978 (Kok. 1978, s. 825).

15 — Edellä alaviitteessä 7 mainittu asia Petit.

16 — Yhdistetyt asiat C-4/95 ja C-5/95, Stöber ja Piosa Pereira, tuomio 30.1.1997 (Kok. 1997, s. I-511, ratkaisuehdotuksen 51 kohta).

komissio väittää, että asetuksen liitteessä I olevan I jakson C kohtaan sisältyvää erittäin kapeaa määritelmää henkilöistä, jotka voivat saada etuuksia Saksan perheavustusjärjestelmästä, pitäisi tarkistaa, jotta sitä voitaisiin soveltaa virkamieheen, joka pyrkii saamaan muun kuin virkamiesten erityisjärjestelmän mukaisia etuuksia.

25. Komissio katsoo edelleen, että tässä asiassa asetuksen 77 artikla on merkityksellinen 73 artiklan sijaan. Asetuksen 77 artiklan saksankielisessä versiossa viitataan ainoastaan käsitteeseen "Rentner", ja Saksan lainsäädännössä tehdään ero yleisten vanhuuseläkkeiden saajien (Rentner) ja virkamiesten vanhuuseläkkeiden saajien (Pensionäre) välillä. Ranskankielisessä tekstissä sitä vastoin puhutaan henkilöistä, joilla on oikeus joko *pensions*iin tai *rentes*iin. Koska asetuksen 77 artiklan 2 kohdan mukaan eläkeläisen tai lasten asuinpaikasta riippumatta perheavustukset maksaa se jäsenvaltio, joka on vastuussa eläkkeestä, tämän artiklan on katsottava olevan lex specialis suhteessa 73 artiklaan.

26. Komissio käsittelee yksityiskohtaisesti myös kysymystä siitä, voiko eläkkeellä oleva virkamies vedota 77 artiklaan. Edellä mainituista syistä en katso tarpeelliseksi toistaa sitä selvitystä sovellettavasta saksalaisesta lainsäädännöstä, jonka komissio on esittänyt näyttääkseen toteen, että virkamies säilyttää asemansa virkamiehenä eläkkeelle siirtymisensä jälkeenkin.

27. Komissio katsoo, että siltä osin kuin kyse on perheavustusten vaatimisesta 77 artiklan perusteella, eläkkeellä oleva poliisilaitoksen virkamies on edelleen asetuksen 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu virkamies. Suullisessa käsittelyssä esitettyyn kysymykseen antamassaan vastauksessa komission asiamies totesi, että asetuksen 4 artiklan 4 kohta ei vaikuta Kulzerin 77 artiklan mukaiseen oikeuteen, koska viimeksi mainitussa säännöksessä ei ole suoranaisesti kyse hänen erityisestä virkamieseläkkeestään, vaan se liittyy ennemmin Saksassa asuville henkilöille yleisesti maksettaviin perheavustuksiin.

IV — Tapauksen erittely

28. Kansallisessa oikeudenkäynnissä on kyse pääasiassa sen selvittämisestä, onko Kulzerilla yhteisön oikeuden ja erityisesti asetuksen perusteella oikeus saada tyttärelleen Stefanielle BKGG:n mukaista *Kindergeld*iä, jota hän ei muutoin saisi, koska tyttären katsotaan asuvan Saksan ulkopuolella. Tämän vuoksi on hyödyllistä muotoilla kansallisen tuomioistuimen esittämät kysymykset uudelleen ja tarkastella niitä yhdessä seuraavassa neljässä eri vaiheessa:

i) Voiko sosiaaliturvaetuuksia vaativa henkilö periaatteessa kuulua asetuksen henkilölliseen soveltamisalaan, jos hän ei ole koskaan asunut tai työskennellyt muualla kuin siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on?

ii) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, kuuluuko Kulzerin asemassa oleva henkilö asetuksen soveltamisalaan sen 2 artiklan (ja erityisesti sen 3 kohdan) nojalla?

iii) Jos toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, täyttääkö Kulzerin asemassa oleva henkilö asetuksessa ja erityisesti sen III osaston 7 ja 8 luvussa asetetut perhe-etuuden tai lapsilisän myöntämisen edellytykset? [17]

iv) Jos johonkin edellä esitetyistä kysymyksistä vastataan kieltävästi, voiko Kulzerin asemassa oleva henkilö vedota muiden yhteisön oikeuden oikeussääntöjen ja muun muassa perustamissopimuksen mukaisiin oikeuksiin?

A — *Asetus ja henkilö, joka ei ole siirtotyöläinen*

29. Kuten kansallinen tuomioistuin totesi ennakkoratkaisukysymyksen esittämistä koskevassa päätöksessään, yhteisöjen tuomioistuin on useissa tapauksissa katsonut, ettei työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevien perustamissopimuksen määräysten täytäntöönpanemiseksi annettua säännöstöä voida soveltaa tilanteisiin, joissa kaikki tosiseikat ovat tapahtuneet yhden ainoan jäsenvaltion alueella tai joissa ei ole olemassa mitään liittymäkohtaa yhteisön oikeudessa tarkoitettuihin tilanteisiin. [18] Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi todennut useissa näistä tapauksista, että näillä perusteluilla suljetaan asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle työntekijät, jotka eivät ole koskaan käyttäneet oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen ja jotka ovat aina työskennelleet ja asuneet siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalaisia he ovat. [19] Kulzerin osalta tilanne on juuri tämä. Edellä mainitut ilmeisen ehdottomat toteamukset on kuitenkin tehty tilanteessa, jossa sosiaalietuuksia hakenut perheenjäsen oli yhteisön ulkopuolisen maan kansalainen, jolla ei ollut asiallista yhteyttä mihinkään muuhun jäsenvaltioon.

30. Toisaalta sekä asetuksen otsikko että sen säännökset ja yhteisöjen tuomioistuimen niitä koskeva tulkinta osoittavat, että edellytetyt yhteydet johonkin yhteisön oikeudessa tarkoitettuun tilanteeseen voivat syntyä muutoinkin kuin siten, että työntekijä liikkuu fyysisesti yhteisön alueella. Kuten komissio on huomautuksissaan todennut,

17 — Asetuksen 73 artikla sisältyy III osaston 7 lukuun kun taas 77 artikla sisältyy saman osaston 8 lukuun.

18 — Edellä alaviitteessä 7 mainitut yhdistetyt asiat Morson ja Jhanjan, tuomion 16 kohta; alaviitteessä 7 mainittu asia Zaoui, tuomion 15 kohta; alaviitteessä 7 mainittu asia Koua Poirrez, tuomion 11 kohta ja alaviitteessä 7 mainittu asia Petit, tuomion 8 kohta. Nämä toteamukset liittyvät joissain tapauksissa asetuksen lisäksi tai sen sijaan työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annettuun neuvoston asetukseen (ETY) N:o 1612/68 (EYVL L 257, s. 2) ja työntekijöiden oikeudesta jäädä jäsenvaltion alueelle työskenneltyään siinä valtiossa 29 päivänä kesäkuuta 1970 annettuun komission asetukseen (ETY) N:o 1251/70 (EYVL L 142, s. 24). Mielestäni tässä ei kuitenkaan ole tarpeen tehdä eroa kahden käytetyn kaavan välillä.

19 — Edellä alaviitteessä 7 mainitut yhdistetyt asiat Morson ja Jhanjan, tuomion 17 kohta; alaviitteessä 7 mainittu asia Zaoui, tuomion 15 ja 16 kohta ja alaviitteessä 7 mainittu asia Koua Poirrez, tuomion 15 kohta.

asetuksen otsikossa viitataan sosiaaliturvajärjestelmien soveltamiseen yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä, joten sen, että työntekijän perheenjäsen asuu toisessa jäsenvaltiossa, pitäisi periaatteessa aiheuttaa sen, että asetuksen säännöksiä sovelletaan ainakin kyseisen perheenjäsenen hakemiin tai hänelle haettuihin etuuksiin. Asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa säädetään lisäksi, että asetusta sovelletaan palkattuihin työntekijöihin, jotka ovat tai ovat olleet *yhden* tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia, sekä heidän perheenjäseniinsä ja jälkeenjääneisiinsä. Kun aiemmin on väitetty, että asetuksen soveltamisesta henkilöihin, jotka on vakuutettu ainoastaan yhdessä jäsenvaltiossa, säädettiin ainoastaan niiden siirtotyöläisten varalta, jotka ovat viettäneet koko ammatillisen elämänsä muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalaisia he ovat, [20] yhteisöjen tuomioistuin on pitänyt parempana laajempaa tulkintaa. [21]

31. Asiassa Laumann antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin totesi, että asetuksen otsikossa ja 2 artiklan 1 kohdassa todetaan, että "asetuksen soveltamista ei voida rajoittaa vain työntekijöihin tai heidän jälkeenjääneisiinsä, jotka ovat työskennelleet useissa jäsenvaltioissa tai jotka ovat tai ovat olleet työssä yhdessä valtiossa asuessaan tai asuttuaan toisessa valtiossa". [22] Asiassa oli kyse äitinsä ja belgialaisen isäpuolensa kanssa Belgiassa asuvien Saksan kansalaisuuden omaavien alaikäisten oikeudesta saksalaiseen orvoneläkkeeseen kuolleen saksalaisen isänsä jälkeen. Kuollut isä tai isäpuoli eivät kumpikaan olleet koskaan työskennelleet muissa jäsenvaltioissa kuin niissä, joiden kansalaisia he olivat, kun taas äiti "ei ollut koskaan tehnyt työtä eikä ilmeisesti aikonutkaan tehdä ansiotyötä Belgiassa muutettuaan uuden avioliittonsa jälkeen toisen aviomiehensä kotiin Belgiaan". [23] Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että "asetusta sovelletaan myös silloin, kun toisessa jäsenvaltiossa ei asu itse työntekijä vaan hänen jälkeenjääneensä". [24] Kyseisessä asiassa alaikäiset lapset olivat nämä jälkeenjääneet.

32. Nyt esillä olevan asian tosiseikat eivät ole aineellisesti erilaiset kuin asian Laumann tosiseikat. Laumannissa kyse oli orvoneläkkeistä, jotka orpo saa itse suoraan ja jotka jälkeenjääneiden muiden etuuksien tavoin ovat "työntekijän kuollessa lakanneen aiemman työsuhteen ajallinen heijastuma". [25] Yhteisöjen tuomioistuimen tuomiosta ilmenee, että muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, asuva alaikäinen orpo voi vaatia orvoneläkettä kuolleen vanhemman yksinomaan omassa jäsenvaltiossaan tekemän ansiotyön perusteella, jos hän täyttää asetuksen 78 artiklassa asetetut yksityiskohtaiset edellytykset. Lisäksi elossa olevan vanhemman, joka Kulzerin tavoin

20 — Tällainen oli komission ja julkisasiamies Reischlin kanta edellä alaviitteessä 11 mainitussa asiassa Laumann; ks. tosiseikat s. 811, ratkaisuehdotus s. 820 ja tuomion 4 kohta.

21 — Ks. edellä mainittujen asioiden lisäksi asia 313/86, Lenoir, tuomio 27.9.1988 (Kok. 1988, s. 5391), jossa oli kyse sellaisen henkilön oikeudesta asetuksen 77 artiklan mukaisiin perhe-etuuksiin, joka työskenneltyään ainoastaan siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän oli, ja saatuaan eläkkeen tämän jäsenvaltion lainsäädännön perusteella siirtyi toiseen jäsenvaltioon eläkkeellä ollessaan; ks. edellä alaviitteessä 12 mainittu ja lyhyesti esitetty asia Kits van Heijningen; yhdistetyt asiat C-245/94 ja C-312/94, Hoever ja Zachow, tuomio 10.10.1996 (Kok. 1996, s. I-4895), jossa todettiin, että asetuksen 73 artiklaa sovelletaan kahteen saksalaiseen pariskuntaan, jotka asuivat Alankomaissa ja jotka työskentelivät yksinomaan Saksassa, jos työskentelivät.

22 — Tuomion 5 kohdan kolmas alakohta.

23 — Julkisasiamies Reischlin ratkaisuehdotus, s. 819, ks. myös tuomion 4 kohta.

24 — Tuomion 5 kohdan neljäs alakohta.

25 — Edellä alaviitteessä 11 mainittu asia Laumann, tuomion 7 kohdan viides alakohta.

työskentelee tai on työskennellyt yksinomaan siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, ja joka täyttää perhe-etuuksien ja lapsilisien myöntämistä koskevat asetuksen yksityiskohtaiset edellytykset (73, 74 ja 77 artikla), on voitava vaatia tällaisia etuuksia toisessa jäsenvaltiossa asuvan lapsen osalta. Jos työntekijän ainoa yhteys yhteisön oikeudessa tarkoitettuun tilanteeseen on kuitenkin se, että hänen lapsensa asuvat toisessa jäsenvaltiossa, tämä seikka ei mielestäni voi olla riittävä peruste asetuksen soveltamiselle muihin etuuksiin kuin perhe-etuuksiin, lapsilisiin ja orvonetuuksiin.

33. Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Kracht antama tuomio [26] on myös mielenkiintoinen. Asiassa oli kyse BKGG:n mukaisista lapsilisistä, joita vaati saksalainen isä, jonka lapset asuivat italialaisen äitinsä kanssa Italiassa, jossa äiti työskenteli. Asiassa ilmenee, ettei kumpikaan vanhemmista ollut koskaan työskennellyt sen jäsenvaltion ulkopuolella, josta hän oli kotoisin. Yhteisöjen tuomioistuin tulkitsi asian kannalta merkityksellisiä asetuksen säännöksiä nostamatta esiin kysymystä asetuksen soveltuvuudesta kyseisen asian tosiseikkoihin. Nämä tosiseikat muistuttaisivat nyt esillä olevan asian tosiseikkoja, jos Stefanien äiti olisi työskennellyt Ranskassa ennen kuolemaansa, kuten kansallinen tuomioistuin onkin huomauttanut. Tämä seikka ei mielestäni ole kuitenkaan merkityksellinen. Se seikka, että asiassa Kracht äiti työskenteli yksinomaan Italiassa, jonka kansalainen hän oli, ei voi mitenkään tukea samoin vain omassa jäsenvaltiossaan työskentelevän isän vaatimusta saada asetuksen mukaisia etuuksia lastensa osalta. Samoin kuin asiassa Laumann yhdistävän tekijän on oltava lasten asuminen muussa jäsenvaltiossa kuin sen vanhemman jäsenvaltiossa, joka vaati perhe-etuuksia omassa jäsenvaltiossaan ja työskentelee siellä muutoin kuin siirtotyöläisenä. Lisäksi tämä muodostaa sellaisen yhdistävän tekijän yhteisön oikeudessa tarkoitettuun tilanteeseen, joka liittyy välittömästi vaadittuihin etuuksiin.

34. Mielestäni asetuksen pätevyys ei joudu kyseenalaiseksi sen vuoksi, että sitä sovelletaan tiettyihin henkilöihin, jotka eivät itse ole siirtotyöläisiä perustamissopimuksen 51 artiklassa tarkoitetulla tavalla. Kuten edellä todettiin, yhteisöjen tuomioistuin omaksui asiassa Laumann antamassaan tuomiossa laajan näkökannan asetuksen henkilöllisestä soveltamisalasta. [27] Tämä kanta oli yhteensoveltuva sen kannan kanssa, jonka yhteisöjen tuomioistuin oli omaksunut aikaisemman asetuksen eli siirtotyöläisten sosiaaliturvasta 25 päivänä syyskuuta 1958 annetun neuvoston asetuksen N:o 3 osalta. [28] Asiassa Hessische Knappschaft [29] yhteisöjen tuomioistuimelta tiedusteltiin, voitiinko edellä mainitun asetuksen säännöstä tulkita pätevästi siten, että siinä myönnetään etuuksia sellaisen työntekijän jälkeenjääneille, joka oli kuollut toisessa jäsenvaltiossa sattuneessa onnettomuudessa, kun työntekijä ei ollut siirtotyöläinen ja kun onnettomuus ei sattunut työskentelyn aikana tai työskentelyn

26 — Ks. edellä alaviite 8.

27 — Ks. sitä vastoin julkisasiamies Reischlin kanta, ratkaisuehdotuksen 820 kohta.

28 — EYVL 1958, 30, s. 561.

29 — Asia 44/65, Hessische Knappschaft v. Singer, tuomio 9.12.1965, s. 1191.

yhteydessä. On hyödyllistä toistaa tuomion eräs kohta kokonaisuudessaan:

"— — 51 artikla sisältyy perustamissopimuksen toisen osan (yhteisön perusteet) III osastoon (henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus) sisältyvään lukuun, jonka otsikkona on 'työntekijät'; koska työntekijöiden mahdollisimman täydellisen liikkumisvapauden toteuttaminen kuuluu täten yhteisön 'perusteisiin', se on siten 51 artiklan lopullinen tavoite ja sillä asetetaan näin ollen rajoituksia neuvostolle perustamissopimuksessa annetun toimivallan käyttämiselle; tämän hengen mukaista ei olisi rajoittaa käsite 'työntekijä' koskemaan ainoastaan siirtotyöläisiä sanan suppeassa merkityksessä tai vain sellaisia paikanvaihdoksia, jotka liittyvät tällaisen työn tekemiseen; mikään 51 artiklaan sisältyvä seikka ei edellytä tällaisten erottelujen tekemistä, jotka ovat joka tapauksessa omiaan tekemään kyseisten sääntöjen soveltamisen mahdottomaksi toteuttaa". [30]

35. Yhteisöjen tuomioistuin esitti asiassa Entr'aide médicale antamassaan tuomiossa asetusta N:o 3 koskevan testin, jolla pienin mukautuksin määritellään edelleen asetuksen henkilöllinen soveltamisala: sitä "sovellettiin kehen tahansa palkattuun työntekijään tai vastaavaan, joka on kyseisessä asetuksessa tarkoitetussa asemassa, johon liittyy kansainvälisiä seikkoja, sekä heidän jälkeenjääneisiinsä". [31]

36. Tässä tilanteessa ei ole tarpeen tarkastella komission esittämää väitettä, jonka mukaan asetusta voitaisiin kuitenkin soveltaa Kulzerin asemassa olevaan henkilöön 235 artiklan perusteella 51 artiklalle annettavasta tulkinnasta riippumatta. On joka tapauksessa epäselvää, voitaisiinko tätä väitettä soveltaa nyt esillä olevassa asiassa, koska 235 artikla lisättiin erääksi asetuksen oikeudelliseksi perustaksi vasta, kun sen henkilöllistä soveltamisalaa laajennettiin itsenäisiin ammatinharjoittajiin 12.5.1981 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1390/81, [32] eikä tällä todennäköisesti tahdottu puuttua asetukseen liittyviin aiempiin seikkoihin. [33]

37. Tämän jakson päätteeksi totean, että mielestäni sosiaaliturvaetuuksia vaativa henkilö voi periaatteessa kuulua asetuksen henkilölliseen soveltamisalaan, vaikka hän ei olisi koskaan asunut tai työskennellyt muualla kuin siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, silloin kun kaikki asian tosiseikat eivät ole tapahtuneet kyseisen jäsenvaltion alueella ja esimerkiksi silloin, kun se perheenjäsen, jonka osalta etuuksia vaaditaan, asuu toisessa jäsenvaltiossa.

30 — Kok. 1965, s. 1199.

31 — Asia 27/69, Entr'aide médicale ja Société nationale des chemins de fer luxembourgeois, tuomio 12.11.1969 (Kok. 1969, s. 405, 4 kohta).

32 — Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 laajentamisesta itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 12 päivänä toukokuuta 1981 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 1390/81 (EYVL L 143, s. 1).

33 — Ks. asia C-20/96, Snares, tuomio 4.11.1997 (Kok. 1997, s. 6082, julkisasiamies Léger'n 6.5.1997 esittämän ratkaisuehdotuksen 71 kohta).

B — *Kuuluuko Kulzerin asemassa oleva henkilö asetuksen soveltamisalaan asetuksen 2 artiklan perusteella?*

38. Näin ollen ei ole lähtökohtaisesti poissuljettua, että Kulzer voisi vaatia Saksassa perhe-etuutta toisessa jäsenvaltiossa asuvan lapsen osalta. Tämä ei kuitenkaan vapauta häntä velvollisuudesta osoittaa kuuluvansa asetuksen erityiseen henkilölliseen soveltamisalaan, sellaisena kuin se on määritelty asetuksen 2 artiklassa. Kulzer on eläkkeellä oleva virkamies, ja kansallinen tuomioistuin on nimenomaisesti tiedustellut, onko Kulzer asetuksen 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu virkamies. Tältä osin komissio on nähnyt vaivaa osoittaakseen huomautuksissaan, että Kulzer on virkamies tai henkilö, jota asiaan sovellettavan lainsäädännön mukaan pidetään sellaisena, vedoten virkamiehiä koskevien useiden Saksan lakien säännöksiin. Mielestäni ei ole asianmukaista tai tarpeellista käsitellä näitä kysymyksiä ennakkoratkaisukysymyksen esittämistä koskevassa päätöksessä. Kansallinen tuomioistuin on todennut, että poliisilaitoksen virkamiehenä työskennellessään Kulzerilla oli virkamiehen asema. Jos asetuksen 2 artiklan 3 kohtaan sisältyvä viittaus virkamiehiin voidaan ymmärtää, kuten itse uskon, siten että siinä viitataan implisiittisesti eläkkeellä oleviin virkamiehiin, sillä onko Kulzer Saksan lainsäädännön mukaan edelleen tässä asemassa, ei ole merkitystä.

39. Ensinnäkin asetuksen johdanto-osan kolmessa perustelukappaleessa viitataan erityisesti eläkeläisten ja eläkettä hakevien asemaan vanhuuseläkkeitä myönnettäessä ja eläkkeitä laskettaessa. Toiseksi asetuksen III osaston 3 luvussa säädetään vanhuuseläkkeiden ja kuolemantapausten johdosta annettavien eläkkeiden myöntämisestä silloin, kun kyse on henkilöistä, joihin on sovellettu kahden tai useamman jäsenvaltion lainsäädäntöä. Asetuksen 27—33 ja 77 artiklassa säädetään eläkeläisten oikeuksista sairaus- ja perhe-etuuksien osalta. Lisäksi asiassa Pierik antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin tulkitsi käsitettä "työntekijä", jota tällöin käytettiin 1 artiklan a kohdassa ja 22 artiklassa (työntekijöiden sairausetuuksien osalta), siten että sillä tarkoitetaan kaikkia henkilöitä, jotka on vakuutettu jäsenvaltion sosiaaliturvalainsäädännön mukaisesti riippumatta siitä, ovatko he ansiotyössä. Näin ollen "vaikka yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti maksettavia eläkkeitä saavat eläkeläiset eivät olisi ansiotyössä, heihin sovelletaan asetuksen 'työntekijöitä' koskevia säännöksiä, koska he kuuluvat sosiaaliturvajärjestelmään, ellei heitä varten ole laadittu erityissäännöksiä". [34]

40. Periaatteessa mielestäni on selvää, että eläkeläisten on kuuluttava asetuksen henkilölliseen soveltamisalaan, jos he täyttävät 2 artiklan mukaiset erityisedellytykset. Koska 2 artiklan 1 kohdassa käytetty ilmaus "työntekijöihin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia — —" koskee selvästi myös eläkeläisiä, tilanteen on oltava sama myös 2 artiklan 3 kohdan viittauksen osalta "virkamiehiin — —, jos heihin sovelletaan tai on sovellettu sellaisen jäsenvaltion lainsäädän-

34 — Edellä alaviitteessä 9 mainittu asia Pierik, tuomion 4 kohta.

töä, johon tätä asetusta sovelletaan". Yhteisöjen tuomioistuin teki selväksi asiassa Van Poucke antamassaan tuomiossa, että asetuksen 2 artiklan 3 kohtaa ei pidä tulkita suppeasti: kyse on "yleisestä säännöksestä" ja virkamiehet kuuluvat siten kaikilta osin asetuksen soveltamisalaan, jos he ovat tai ovat olleet sellaisen kansallisen lainsäädännön alaisia, joka koskee edes yhtä sellaista sosiaaliturvan alaa, johon asetusta sovelletaan, sellaisina kuin alat on määritelty 4 artiklan 1 kohdassa. [35] Kyseisessä tapauksessa pakollisen belgialaisen työntekijöiden sairaus- ja työkyvyttömyysvakuutusjärjestelmän [36] sairaanhoitoa koskevat säännökset oli laajennettu koskemaan muun muassa puolustusvoimia. Kantaja, joka oli armeijan lääkäri, kuului asetuksen soveltamisalaan, vaikka hänet oli samanaikaisesti vakuutettu myös virkamiesten erityisjärjestelmässä, johon olisi voitu soveltaa 4 artiklan 4 kohtaa. [37]

41. Se seikka, että virkamiehiin ja henkilöihin, joita pidetään sellaisina, voidaan soveltaa eri jäsenvaltioissa sellaisia eriasteisia virkamiesten erityisjärjestelmiä, jotka eivät kuulu asetuksen 4 artiklan 4 kohdan aineelliseen soveltamisalaan, ei vaikuta päätelmään, jonka mukaan 2 artiklan 3 kohta on asetuksen henkilöllistä soveltamisalaa koskeva yleinen säännös. Sitä ei pidä tulkita suppeammin kuin 2 artiklan 1 kohtaa. Virkamiesten erityisjärjestelmien sulkeminen 4 artiklan 4 kohdan mukaisesti asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle ei liity virkamiesten erityisiin tehtäviin tai velvollisuuksiin (toisin kuin tilanne on esimerkiksi perustamissopimuksen 48 artiklan 4 kohdan osalta), vaan sen tarkoituksena on pelkästään ottaa huomioon tällaisten järjestelmien erityispiirteet. [38] Nämä perustelut pätevät myös eläkkeellä olevan virkamiehen osalta, joka saa erityistä virkamieseläkettä ja johon tästä huolimatta sovelletaan yleistä lainsäädäntöä yhden tai useamman sosiaaliturva-alan vakuutustapahtuman osalta. [39]

42. Ennen tämän jakson päättämistä nostan vielä lyhyesti esiin sen mahdollisuuden, että Kulzer voisi olla asetuksen soveltamisalaan kuuluva henkilö myös silloin, jos hänen katsottaisiin olevan entisen vaimonsa jälkeenjäänyt. Asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa asetuksen soveltamisalaan kuuluviin henkilöihin sisällytetään sellaisten palkattujen työntekijöiden tai itsenäisten ammatinharjoittajien, jotka ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia ja jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia, jälkeenjääneet. Kulzerin asianajajan yhteisöjen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen antamasta vastauksesta ilmenee, että Kulzerin vaimo työskenteli Saksassa ja Ranskassa vuoden 1979 ja vuonna 1987 tapahtuneen kuolemansa välisenä aikana. Jos kansallinen tuomioistuin vahvistaa asian olevan näin ja jos hän oli vakuutettu niin, että hän kuului asetuksen 1 artiklan a kohdan soveltamisalaan, Kulzerin voitaisiin katsoa olevan hänen

35 — Asia C-71/93, Van Poucke, tuomio 24.3.1994 (Kok. 1994, s. I-1101, 9, 13 ja 14 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi siten epäsuorasti julkisasiamies Capotortin asian 129/78, Lohmann, tuomio 8.3.1979 (Kok. 1979, s. 853, 865) yhteydessä esittämässä ratkaisuehdotuksessa omaksuman kannan, jonka mukaan asetuksen 2 artiklan 3 kohta on "luonteeltaan poikkeussäännös".

36 — Järjestelmiä ja lainsäädäntöä kuvataan jäljempänä "yleisiksi" silloin, kun niitä sovelletaan henkilöryhmään, joka on laajempi kuin palveluksessa ja eläkkeellä olevat virkamiehet, ja kun ne ovat asetuksen 4 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaisia. Käsitteellä ei tarkoiteta sitä, että järjestelmää sovellettaisiin väestöön kokonaisuudessaan, tai sitä, että kyseessä oleva järjestelmä kattaisi kaikki ne sosiaaliturva-alan vakuutustapahtumat, joihin asetusta sovelletaan. Käsitteellä "erityisjärjestelmät" viitataan yksinomaan virkamiesten ja vastaavan henkilöstön erityisjärjestelmiin asetuksen 4 artiklan 4 kohdassa tarkoitetulla tavalla (sillä ei viitata esimerkiksi 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin erityisjärjestelmiin).

37 — Tuomion 25 kohta.

38 — Asia C-443/93, Vougioukas, tuomio 22.11.1995 (Kok. 1995, s. I-4033, 20 kohta).

39 — Voidaan myös katsoa, että edellä mainitussa asiassa Van Poucke antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi epäsuorasti julkisasiamies Capotortin edellä alaviitteessä 35 mainitussa asiassa Lohmann omaksuman päinvastaisen kannan, ratkaisuehdotuksen s. 866.

jälkeenjääneensä asetuksessa tarkoitetulla tavalla, jos hän on 1 artiklan g kohdan mukaisesti "sen lainsäädännön mukaan jälkeenjääneeksi määritelty tai tunnustettu henkilö, jonka perusteella etuudet myönnetään". Koska käytettävissä ei ole konkreettisia tietoja siitä, miten jälkeenjäänyt määritellään Saksan sosiaaliturvalainsäädännössä, tai siitä, voidaanko tämän käsitteen katsoa kattavan erityisesti jälkeenjääneet eronneet puolisot, minun on jätettävä tämä kysymys avoimeksi, vaikka aionkin seuraavan jakson lopulla käsitellä sen mahdollista merkitystä.

43. Totean siten, että jos eläkkeellä olevaan virkamieheen sovelletaan tai on sovellettu sellaisen jäsenvaltion lainsäädäntöä, johon asetusta sovelletaan jonkin asetuksen 4 artiklan 1 kohdassa mainitun sosiaaliturvan alan osalta, hän on asetuksen soveltamisalaan kuuluva henkilö, vaikka hän saakin eläkettä virkamiesten erityisjärjestelmästä.

C — *Täyttääkö Kulzerin asemassa oleva henkilö asetuksessa ja erityisesti sen III osaston 7 ja 8 luvussa asetetut perheavustuksen tai lapsilisän myöntämisedellytykset?*

44. Seuraavaksi käsittelen kysymystä siitä, voiko Kulzer vedota asetuksen erityisiä etuuksia koskeviin säännöksiin eli tässä tapauksessa perhe-etuuksia ja lapsilisiä koskeviin säännöksiin.

45. Komissio väittää, että Kulzer voi vaatia BKGG:n mukaista lapsilisää asetuksen 77 artiklan perusteella. Vastauksena yhteisöjen tuomioistuimen istunnossa esittämään kysymykseen komission asiamies totesi, että asetuksen 4 artiklan 4 kohta ei vaikuta Kulzerin asemaan, koska BKGG:n mukaista järjestelmää sovelletaan kaikkiin Saksassa asuviin henkilöihin, ja että se seikka, että Kulzer sai eläkettä virkamiesten erityisjärjestelmästä, on vailla merkitystä.

46. Komissio on kuitenkin jättänyt ottamatta huomioon 77 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisen edellytyksen, jonka mukaan eläkeläisen, joka vetoaa kyseiseen säännökseen saadakseen etuuksia riippumatta siitä, minkä jäsenvaltion alueella hänen lapsensa asuu, on saatava eläkettä jäsenvaltion *lainsäädännön* mukaisesti. Käsite "lainsäädäntö" määritellään asetuksen 1 artiklan j kohdassa siten, että sillä tarkoitetaan "jokaisen jäsenvaltion osalta lakeja, asetuksia ja

muita määräyksiä ——, jotka liittyvät 4 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin sosiaaliturvan aloihin tai järjestelmiin".

47. Kyseistä käsitettä tulkittiin asiassa Lohmann annetussa tuomiossa [40] asetuksen 77 artiklan soveltamisen yhteydessä. Tällöin yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että se seikka, että 1 artiklan j kohdassa viitataan vain 4 artiklan 1 ja 2 kohtaan, ei estänyt 4 artiklan 4 kohdan soveltamista, koska asetuksen aineellista soveltamisalaa ei ole ollut tarpeen määritellä negatiivisesti, siten että tässä säännöksessä nimenomaisesti toistettaisiin, ettei sitä sovelleta virkamiesten ja sellaisina pidettävien henkilöiden erityisjärjestelmiin. [41] Yhteisöjen tuomioistuin katsoi näin ollen, että "yksinomaan asetuksen N:o 1408/71 77 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun jäsenvaltion lainsäädännön mukaiseen eläkkeeseen ei kuulu eläke, jota maksetaan virkamiesten tai sellaisina pidettävien henkilöiden erityisjärjestelmän perusteella". [42]

48. Tämä mielestäni asianmukainen tulkinta tekee tosiasiallisesti mahdottomaksi sen, että Kulzer voisi vedota asetuksen 77 artiklaan. Siitä ilmenee lisäksi, ettei asetuksen saksankielisen version 77 artiklassa käsitteiden "Rentner" ja "Rente", joilla suljetaan pois virkamieseläkkeitä saavat henkilöt [Pensionär(e)], käyttäminen ole epäasianmukaista. [43] Vaikka tätä kielellistä eroa ei kaikissa kielissä tehdäkään, [44] sen käyttö saksankielisessä versiossa vahvistaa kaikkien kieliversioiden 77 artiklan 2 kohdan a alakohdassa asetetun edellytyksen, jonka mukaan eläkkeet on saatava jäsenvaltion "lainsäädännön" mukaan, siten kuin tämä käsite on ymmärrettävä tämän asetuksen yhteydessä.

49. Näin ollen siirryn käsittelemään asetuksen 73 artiklaa, jonka perusteella Kulzer voisi saada BKGG:n mukaista lapsilisää Ranskassa asuvan tyttärensä osalta, jos Kulzerin voidaan katsoa olevan palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja asetuksessa tarkoitetulla tavalla.

50. Asetuksen liitteessä I olevan I jakson C kohdan a alakohdassa (jäljempänä liite, johon kuuluu myös I jakson C kohdan b alakohta) säädetään 1 artiklan a kohdan ii

40 — Mainittu edellä alaviitteessä 35.

41 — Tuomion 3 kohta.

42 — Tuomion 6 kohta ja tuomiolauselma. Julkisasiamies Lenz totesi tämän tulkinnan olevan itsestään selvä ratkaisuehdotuksessaan, jonka hän antoi asiassa C-227/94, Olivieri-Coenen, 17.10.1995 annetun tuomion yhteydessä (Kok. 1995, s. I-3301, ratkaisuehdotuksen 14 kohta).

43 — Asetuksen 77 artiklan 2 kohdan a alakohdan saksankielinen sanamuoto on seuraava: "der Rentner, der nach den Rechtsvorschriften nur eines Mitgliedstaats Rente bezieht, erhält die Leistungen nach den Rechtsvorschriften des für die Rente zuständigen Staates". Ranskankielisen version sanamuoto on seuraava: "[Les prestations sont accordées ——] au titulaire d'une pension ou d'une rente due au titre de la législation d'un seul État membre, conformément à la législation de l'État membre compétent pour la pension ou la rente". Englanninkielisen version sanamuoto on seuraava: "[Benefits shall be granted ——] to a pensioner who draws a pension under the legislation of one Member State only, in accordance with the legislation of the Member State responsible for the pension".

44 — Esimerkiksi käsitettä "pension" käytetään englannissa kuvaamaan molemman tyyppisiä vanhuusetuuksia. Ranskassa käsitettä "rente(s)" ei voida käyttää virkamieseläkkeen yhteydessä, kun taas käsitettä "pension(s)" voidaan käyttää sekä virkamieseläkkeen että yleisempään järjestelmään perustuvan eläkkeen yhteydessä. Siten asetuksen 77 artiklan 2 kohdan a alakohdan ranskankielisessä versiossa käytetty käsite "titulaire d'une pension ou d'une rente" ei estä tai ole ristiriidassa sen edellytyksen kanssa, että kyseisestä etuutta saadaan "au titre de la législation d'un seul État membre".

alakohtaa koskien käsitettä "palkattu työntekijä" koskevasta rajoittavasta määritelmästä, jota sovelletaan silloin, kun toimivaltainen laitos, joka myöntää perhe-etuuksia asetuksen III osaston 7 luvun mukaisesti, on saksalainen laitos. Yhteisöjen tuomioistuin on äskettäin katsonut asiassa Merino García antamassaan tuomiossa, että ainoastaan niillä työntekijöillä, jotka on vakuutettu pakollisessa vakuutusjärjestelmässä liitteen edellytysten mukaisesti, on oikeus saksalaisiin perhe-etuuksiin kyseisen luvun mukaisesti. [45] Jos työntekijälle annettaisiin oikeus vedota johonkin muuhun 1 artiklan a kohdan mukaiseen työntekijän määritelmään saadakseen saksalaisia perhe-etuuksia, tämä merkitsisi kaiken tehokkuuden poistamista liitteen säännöksiltä. [46] Kansallinen tuomioistuin on todennut ennakkoratkaisukysymyksen esittämistä koskevassa päätöksessään, ettei Kulzer täytä liitteessä asetettuja edellytyksiä. [47]

51. Kansallinen tuomioistuin on nostanut esiin kysymyksen siitä, voiko Kulzer sivuuttaa liitteen rajoittavat edellytykset vetoamalla asemaansa virkamiehenä asetuksen 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla. On totta, että 2 artiklan 3 kohdan perusteella virkamiehet kuuluvat asetuksen yleiseen henkilölliseen soveltamisalaan erillään palkatuista työntekijöistä ja itsenäisistä ammatinharjoittajista, joita koskee 2 artiklan 1 kohta, jossa puolestaan viitataan implisiittisesti takaisin 1 artiklan a alakohdan määritelmään ja siten, voitaneen sanoa, asetuksen liitteeseen, kun kyse on III osaston 7 luvusta. Näin ollen voitaisiin väittää, ettei virkamiehiin sovelleta liitteen rajoittavia edellytyksiä ja että he voivat saada tavanomaiseen tapaan etuuksia muun muassa asetuksen 73 artiklan perusteella.

52. Voidaan kuitenkin esittää useita huomautuksia, jotka mielestäni vievät tältä väitteeltä uskottavuuden. Ensinnäkin huomautan, että 73 artiklan kaltaisissa asetuksen aineellisissa säännöksissä ei virkamiehiä sinällään mainita lainkaan. Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Van Poucke antamasta tuomiosta ilmenee, että työn, jota asetuksen soveltamisalaan kuuluva henkilö tekee virkamiehenä, katsotaan olevan palkattuna työntekijänä tehtyä työtä asetuksessa tarkoitetulla tavalla. [48] Tämä johtuu perustamissopimuksen järjestelmästä, jossa virkamiehiä kohdellaan samoin kuin työntekijöitä 48 artiklan 4 kohdan poikkeuksen soveltamisen osalta, sekä siitä, että virkamiehet täyttävät ne objektiiviset arviointiperusteet, jotka ovat ominaisia työsuhteelle ja joiden keskeisin tunnusmerkki on se, että henkilö tekee toiselle työtä tämän valvonnan alaisena palkkaa vastaan. [49] Näin ollen virkamiehen 73 artiklan mukaiset oikeudet perustuvat siihen, että häntä kohdellaan palkattuna työntekijänä. Virkamiehen on kuitenkin vastattava liitteeseen sisältyvää palkatun työntekijän määri-

45 — Asia C-266/95, Merino García, tuomio 12.6.1997 (Kok. 1997, s. I-3279, 24 kohta).

46 — Tuomion 25 kohta. Yhteisöjen tuomioistuin viittaa edellä mainitussa asiassa Stöber ja Piosa Pereira annetun tuomion 29 ja 32 kohtaan, jossa se päätyi samaan johtopäätökseen itsenäisiä ammatinharjoittajia koskevan, samalla tavoin jäsennetyn liitteessä I olevan I jakson C kohdan b alakohdan soveltamisen osalta.

47 — Kansallinen tuomioistuin on todennut myös, että Kulzer ei missään tapauksessa täytä 1 artiklan a kohdan i ja ii alakohdassa mainittuja edellytyksiä. On kuitenkin sanottava, etten ole samaa mieltä kansallisen tuomioistuimen kanssa siitä, että BKGG on ainoa asian kannalta merkityksellinen kansallinen sosiaaliturva-alan säännöstö yksinomaan sen vuoksi, että Kulzer pyrkii vetoamaan juuri siihen. Tämän kysymyksen tarkastelemista ei ole kuitenkaan tarpeen jatkaa tässä, koska liitteessä I olevan I jakson C kohdan a alakohdan merkitys on ratkaiseva III osaston 7 luvun soveltamisen kannalta.

48 — Mainittu edellä alaviitteessä 35, tuomion 19 kohta ja tuomiolauselma.

49 — Tuomion 17 kohta. Yhteisöjen tuomioistuin viittasi asiassa 66/85, Lawrie-Blum, 3.7.1986 annettuun tuomioon (Kok. 1986, s. 2121, 17 kohta) sisältyviin arviointiperusteisiin.

telmää, jotta hänet rinnastettaisiin työntekijään muun muassa 73 artiklan soveltamisen osalta.

53. Toiseksi liitteellä ei ole vaikutusta 2 artiklan 1 kohtaan siten, että se voitaisiin asettaa vastakkain 2 artiklan 3 kohdan kanssa. Liite liittyy kiinteästi 73 artiklan kaltaisiin asetuksen III osaston 7 luvun säännöksiin, ja sillä korvataan kahden käsitteen eli palkatun työntekijän ja itsenäisen ammatinharjoittajan käsitteen 2 artiklaan perustuva tavanomainen määritelmä. Näin ollen työntekijä, joka ei vastaa näitä määritelmiä, voi kuitenkin olla palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja 1 artiklan a kohdan i alakohdan tai ii alakohdan ensimmäisen luetelmakohdan perusteella 2 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa ja siten yleisesti asetuksen soveltamisalaan kuuluva henkilö. Ainoastaan silloin, kun hän pyrkii saamaan 73 artiklan tai siihen liittyvien säännösten mukaisia perhe-etuuksia, hänelle selviää, ettei hän täytä tässä luvussa asetettuja erityisedellytyksiä sellaisina, kuin ne sisältyvät liitteeseen.

54. Kolmanneksi yhteisöjen tuomioistuimen asioissa Stöber ja Piosa Pereira sekä Merino García antamia tuomioita ei annettu liitteen ja 1 artiklan a kohdan perusteella 73 artiklasta erillään. Asiassa Stöber ja Piosa Pereira yhteisöjen tuomioistuin totesi, että "jos perhe-etuuksien myöntämiseen toimivaltainen laitos on saksalainen, asetuksen N:o 1408/71 *73 artiklan mukaista* itsenäisen ammatinharjoittajan käsitettä on tulkittava siten, että sillä tarkoitetaan *ainoastaan* henkilöitä, jotka täyttävät 1 artiklan a kohdan ii alakohdan toisessa luetelmakohdassa ja liitteessä I olevan I jakson C kohdan b alakohdassa olevat erityiset edellytykset". [50]

55. Tämän vuoksi Kulzer ei voi vaatia perheetuuksia tyttärensä osalta asetuksen 73 artiklan perusteella vedoten mahdolliseen asemaansa asetuksen soveltamisalaan kuuluvana virkamiehenä. [51] Haluaisin kuitenkin vielä palata siihen mahdollisuuteen, että Kulzer voisi vedota vain arveluihin tässä vaiheessa perustuvaan asemaansa entisen vaimonsa jälkeenjääneenä perustellakseen asetuksen III osaston 7 luvun mukaista vaatimustaan.

56. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi asiassa Hoever ja Zachow antamassaan tuomiossa, että "koska saksalaisen kotihoidontuen [joka ei ole sama kuin *Kindergeld*] kaltaisen tuen myöntämisen tarkoitus on perheelle aiheutuneiden kustannusten korvaaminen, merkitystä ei ole sillä, kummalle vanhemmista tuki maksetaan". [52] Yhteisöjen tuomioistuin totesi, että silloin "kun palkattu työntekijä kuuluu jonkin jäsenvaltion lainsäädännön alaisuuteen [ja kun hän täyttää liitteessä asetetut edellytykset Saksan osalta] ja asuu perheineen toisessa jäsenvaltiossa, hänen

50 — Tuomion 34 kohta, kursivointi tässä. Ks. vastaavasti edellä alaviitteessä 45 mainitussa asiassa Merino García annetun tuomion 26 kohta ja tuomiolauselma.

51 — Näin ollen ei ole tarpeen tarkastella niitä komission väitteitä, jotka koskevat asetuksen 76 artiklan entisen tai nykyisen version mahdollista soveltamista, vaikka ne vaikuttavatkin mielestäni perustelluilta.

52 — Mainittu edellä alaviitteessä 21, tuomion 37 kohta. Yhteisöjen tuomioistuin oli jo katsonut 33 kohdassa, joka on yhteensoveltuva asiassa C-308/93, Cabanis-Issarte, 30.4.1996 annetun tuomion (Kok. 1996, s. I-2097) kanssa, että asiassa 40/76, Kermaschek, 23.11.1976 annetusta tuomiosta (Kok. 1976, s. 1669) alkaen omien oikeuksien ja johdannaisten oikeuksien välillä tehtävää eroa ei pääsääntöisesti sovelleta perhe-etuuksiin.

puolisollaan on asetuksen N:o 1408/71 73 artiklan nojalla oikeus saada kotihoidontuen kaltainen etuus työskentelyvaltiossa". [53]

57. Koska perheenjäsenet ja jälkeenjääneet kuuluvat 2 artiklan 1 kohdan mukaan yhtäläisesti asetuksen soveltamisalaan, samoja perusteluja pitäisi soveltaa myös sellaisen henkilön jälkeenjääneen puolison *Kindergeld*iä koskevaan vaatimukseen, joka täyttää 73 artiklan tai asetuksen III osaston 7 luvun jonkin muun säännöksen edellytykset. Tässä tapauksessa Kulzer voisi vedota siihen, jos olisi näytetty toteen, että hänen kuollut entinen vaimonsa oli tällainen palkattu työntekijä ja että häneen sovellettiin Saksan sosiaaliturvalainsäädäntöä hänen kuolinaikanaan. Vaimon työhistoria on kuitenkin vielä epäselvä, ja kansallisen tuomioistuimen on tarkistettava se. Jos vaimon ei voida katsoa olleen työssä Ranskassa asetuksen 1 artiklan a kohdassa tarkoitetulla tavalla, mutta hän oli aiemmin työssä Saksassa tällä tavoin, asetuksen 13 artiklan 2 kohdan a alakohdasta, siten kuin yhteisöjen tuomioistuin tulkitsi sitä asiassa Ten Holder antamassaan tuomiossa, [54] ilmenee, että häneen sovellettiin kuolemaansa saakka Saksan lakia. [55] Jos hänen voitaisiin katsoa täyttäneen kuolinaikanaan liitteen edellytykset, Kulzer voisi vaatia *Kindergeld*iä Stefanien osalta 73 artiklan perusteella, jos Kulzerin voitaisiin katsoa olevan vaimonsa jälkeenjäänyt. Vaikka en kykenekään tekemään johtopäätöksiä tästä mahdollisesta oikeuden saamista koskevasta perusteesta, toivon, että tämä esitys voi toimia mahdollisena vastauksena Stefanien edesmenneen äidin työhistorian merkitystä koskevaan kansallisen tuomioistuimen esittämään kysymykseen.

D — *Voiko Kulzerin asemassa oleva henkilö vedota yhteisön oikeuden muiden säännösten mukaisiin oikeuksiin perustamissopimus mukaan lukien?*

58. Komissio on väittänyt, että perustamissopimuksen määräysten valossa liitettä on pidettävä pätemättömänä siltä osin, kuin sillä jätetään Kulzerin asemassa oleva henkilö asetuksen 73 artiklan mukaisten etuuksien ulkopuolelle. Yhteisöjen tuomioistuin totesi kuitenkin asiassa Merino García antamassaan tuomiossa, ettei asetuksen 73 artiklassa itsessään anneta oikeutta perhe-etuuksiin, jotka myönnetään asiaa koskevien BKGG:n

53 — Edellä alaviitteessä 21 mainittu asia, tuomion 38 kohta ja tuomiolauselma.

54 — Asia 302/84, Ten Holder, tuomio 12.6.1986 (Kok. 1986, s. 1821).

55 — Asetuksen (ETY) N:o 1408/71 ja asetuksen (ETY) N:o 574/72 muuttamisesta 25 päivänä kesäkuuta 1991 annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2195/91 (EYVL L 206, s. 2) asetukseen lisättiin 13 artiklan 2 kohdan f alakohta, jolla pyrittiin kumoamaan asiassa Ten Holder annetun tuomion oikeusvaikutukset ja joka tuli voimaan 29.7.1991. Sillä ei siten ole vaikutusta aineellisiin oikeussääntöihin vuonna 1987, jolloin Stefanien äiti kuoli. Tilanne olisi kuitenkin toinen, jos hänen katsotaan lopettaneen työn tekemisen lopullisesti siirtyessään Ranskaan: ks. asia C-140/88, Noij, tuomio 21.2.1991 (Kok. 1991, s. I-387) ja asia C-245/88, Daalmeijer, tuomio 21.2.1991 (Kok. 1991, s. I-555).

kaltaisten kansallisten säännösten mukaan. [56] Yhteisöjen tuomioistuin jatkoi seuraavasti:

"Sitä paitsi niissä tapauksissa, joita liite ei koske, liite ei tarkoita sitä, ettei yhteisön kansalaisilla, jotka työskentelevät Saksassa ja joiden lapset asuvat toisessa jäsenvaltiossa, olisi oikeutta perhe-etuuksiin. — — se, että pääasian kantaja on menettänyt oikeutensa perhe-etuuksiin — — johtuu näin ollen BKGG:n soveltamisesta eikä asetuksen liitteestä." [57]

59. Yhteisöjen tuomioistuin totesi näin ollen, ettei esiin ole tullut mitään sellaista, mikä vaikuttaisi liitteen pätevyyteen. [58] Lisäksi niiden mahdollisten väitteiden osalta, jotka koskevat asetuksen 77 artiklaan sisältyvän, erityisiä virkamieseläkkeitä saavien henkilöiden oikeuksien rajoittamisen pätevyyttä, yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa Vougioukas antamassaan tuomiossa, [59] että asetuksen 4 artiklan 4 kohdan vuoksi yhteisön oikeudessa on huomattava sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskeva aukko ja että koska neuvosto ei ole tältä osin toteuttanut minkäänlaista yhteensovittamistoimenpidettä työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevan siirtymäkauden jälkeen, se ei ole täysin täyttänyt sille perustamissopimuksen 51 artiklassa asetettua velvollisuutta. [60] Koska neuvostolla on käytössään laaja harkintavalta tarkoituksenmukaisimpien toimenpiteiden valitsemisessa perustamissopimuksen 51 artiklassa tarkoitetun lopputuloksen saavuttamiseksi, edellä esitetty ei kuitenkaan voi vaikuttaa asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 4 kohdan pätevyyteen siltä osin, kuin neuvostolla on vapaus poiketa ainakin osittain asetuksessa N:o 1408/71 säädetyistä nykyisistä menetelmistä virkamiesten ja sellaisina pidettävien henkilöiden erityisjärjestelmien yhteensovittamisen turvaamiseksi. [61]

60. Asiassa Merino García annetussa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin tarkasteli seuraavaksi sitä, oliko sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltaminen ristiriidassa perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdan kanssa, jonka perusteella palkatulle työntekijälle, jonka lapset asuivat toisessa jäsenvaltiossa, kieltäydyttiin maksamasta tietyissä olosuhteissa (jotka liittyivät jatkuvan työsuhteen aikana pidettyyn palkattomaan lomaan) *Kindergeld*iä, kun taas palkatuilla työntekijöillä, joiden lapset asuivat kyseisessä jäsenvaltiossa, oli oikeus *Kindergeld*iin. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että BKGG:n 2 §:n 5 momenttiin sisältyvä asumisedellytys oli peiteltyä syrjintää, koska siitä, että perheenjäsenet asuvat muualla kuin etuudet maksavassa jäsenvaltiossa, aiheutuva ongelma koskee pääasiallisesti siirtotyöläisiä ja koska esillä olleen asian asiakirjoista ei käynyt ilmi mitään sellaista, minkä vuoksi tämä erilainen kohtelu

56 — Edellä alaviitteessä 45 mainittu asia, tuomion 29 kohta.

57 — Tuomion 30 kohta.

58 — Tuomion 31 kohta.

59 — Mainittu edellä alaviitteessä 38.

60 — Tuomion 31 ja 34 kohta. Yhteisöjen tuomioistuin viittasi 33 kohdassa komission asetusehdotukseen asetuksen muuttamisesta muun muassa siten, että asetuksen asiallinen ulottuvuus laajennetaan koskemaan myös virkamiesten erityisjärjestelmiä (EYVL 1992, C 46, s. 1).

61 — Tuomion 35 kohta.

olisi objektiivisesti perusteltua. Säännöksen soveltaminen kyseisen asian olosuhteissa oli näin ollen perustamissopimuksen 48 artiklan 2 kohdan vastaista. [62]

61. Näitä samoja perusteluja ei kuitenkaan voida soveltaa tässä asiassa, koska Kulzer ei ole koskaan ollut siirtotyöläinen. Hän ei voi väittää, että häntä on syrjitty siirtotyöläisenä, vaikka monien siirtotyöläisten tapaan hänellä on huollettavanaan toisessa jäsenvaltiossa asuva lapsi, tai että BKGG:n 5 §:n 2 momentin soveltaminen estää häntä käyttämästä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, sillä näin hän todennäköisesti menettäisi yhteytensä Saksan järjestelmään, jonka mukaista *Kindergeld*iä hän vaatii.

62. On olemassa vielä mahdollisuus, että Kulzer voisi vedota tyttärensä aseman perusteella perustamissopimuksen 8 a artiklaan perustuvaan Euroopan unionin kaikkien kansalaisten oikeuteen "vapaasti liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella" tehdäkseen tyhjäksi BKGG:n 5 §:n 2 momenttiin sisältyvän asumisedellytyksen. Tämä on suuri ja uusi kysymys. Siihen liittyisi kysymys siitä, sisältyykö perustamissopimuksen 8 a artiklaan välittömästi sovellettava sellaisten kansallisten oikeussääntöjen kielto, joilla välillisestikin rajoitetaan tai vaikeutetaan sen mukaisen oikeuden käyttämistä. [63] Näitä kysymyksiä tarkasteltaessa olisi otettava huomioon muun muassa voimassa olevat direktiivit, joissa säädetään yhteisön kansalaisten oleskeluoikeudesta, sekä pohdittava sitä, ovatko niihin sisältyvät edellytykset edelleen asianmukaisia ja sovelletaanko niitä edelleen näiden oikeuksien käyttämiseen. [64] Tämä kysymys on nyt esillä olevassa asiassa kuitenkin täysin hypoteettinen yhteisöjen tuomioistuimelle toimitettujen aineellisten tietojen puutteellisuuden takia. Kansallinen tuomioistuin ei ole ilmoittanut, täyttäisikö Kulzer siinä tapauksessa, että BKGG:n 2 §:n 5 momenttia ei sovellettaisi, Stefanien osalta BKGG:n muut edellytykset 1.11.1993, jolloin Euroopan unionista tehty sopimus tuli voimaan, tai sen jälkeen. Tällöin Stefanie oli jo yli 18-vuotias, joten hänen isänsä voisi olla oikeutettu saamaan *Kindergeld*iä ainoastaan, jos Stefanie olisi työtön tai jatkaisi opintojaan. Tosiseikkoja koskevien puutteellisuuksien vuoksi yhteisöjen tuomioistuin ei voi myöskään varmistaa, kuuluuko Stefanie oleskeluoikeutta koskevien direktiivien soveltamisalaan, mikä voi olla merkityksellinen seikka 8 a artiklan vaikutusta koskevan päätöksen kannalta. En katso, että tämän

62 — Tuomion 33, 35 ja 36 kohta. Siirtotyöläisten ja heidän perheidensä erityisen aseman osalta yhteisöjen tuomioistuin viittasi asiassa 41/84, Pinna, 15.1.1986 annettuun tuomioon (Kok. 1986, s. 1, 24 kohta).

63 — Tämä on pääasiallisesti se kanta, jonka julkisasiamies La Pergola esitti edellä alaviitteessä 16 mainitussa asiassa Stöber ja Piosa Pereira esittämänsä ratkaisuehdotuksen 51 kohdassa. Tämä kysymys voidaan erottaa saman julkisasiamiehen asiassa C-85/96, Martínez Sala, tuomio 12.5.1998, 1.7.1997 esittämässä ratkaisuehdotuksessa esittämästä kysymyksestä, jonka osalta hän totesi, että Euroopan unionin kansalainen, joka asuu muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, kuuluu 8 a artiklan nojalla perustamissopimuksen soveltamisalaan ja että hänellä on siten oikeus vedota välittömästi sovellettavaan 6 artiklan mukaiseen kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoon. Ks. myös julkisasiamies Légerin ratkaisuehdotus asiassa C-314/94, Boukhalfa, tuomio 30.4.1996 (Kok. 1996, s. I-2253, 63 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin ei ole tähän päivään mennessä tulkinnut perustamissopimuksen 8 a artiklaa.

64 — Ks. perustamissopimuksen III osaston soveltamisalaan kuulumattomien henkilöiden osalta ammattitoiminnan lopettaneiden työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien oleskeluoikeudesta 28 päivänä kesäkuuta 1990 annettu neuvoston direktiivi 90/365/ETY (EYVL L 180, s. 28); oleskeluoikeudesta 28 päivänä kesäkuuta 1990 annettu neuvoston direktiivi 90/364/ETY (EYVL L 180, s. 26) ja opiskelijoiden oleskeluoikeudesta 29 päivänä lokakuuta 1993 annettu neuvoston direktiivi 93/96/ETY (EYVL L 317, s. 59).

kysymyksen tarkastelu olisi tarpeen, koska kansallinen tuomioistuin ei ole sitä esittänyt, yhteisöjen tuomioistuimessa ei ole esitetty asiaa koskevaa väitettä eikä käytettävissä ole tosiseikkoja koskevia sellaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä sen määrittelemiseksi, voitaisiinko ja millä edellytyksillä perustamissopimuksen 8 a artiklaa soveltaa.

V — Ratkaisuehdotus

63. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Bundessozialgerichtin esittämiin kysymyksiin seuraavasti:

1) Sosiaaliturvaetuuksia vaativa henkilö voi periaatteessa kuulua sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin asetus on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83, sellaisena kuin tämä asetus on muutettuna 30 päivänä lokakuuta 1989 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 3427/89, henkilölliseen soveltamisalaan, vaikka hän ei olisi koskaan asunut tai työskennellyt muualla kuin siinä jäsenvaltiossa, jonka kansalainen hän on, silloin kun kaikki asian tosiseikat eivät ole tapahtuneet kyseisen jäsenvaltion alueella ja esimerkiksi silloin, kun se perheenjäsen, jonka osalta etuuksia vaaditaan, asuu toisessa jäsenvaltiossa.

2) Jos eläkkeellä olevaan virkamieheen sovelletaan tai on sovellettu sellaista jäsenvaltion lainsäädäntöä, johon asetusta N:o 1408/71 sovelletaan jonkin 4 artiklan 1 kohdassa mainitun sosiaaliturvan alan osalta, hän on asetuksen soveltamisalaan kuuluva henkilö, vaikka hän saakin eläkettä virkamiesten erityisjärjestelmästä.

3) Eläkkeellä olevalla virkamiehellä, joka kuuluu asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalaan 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla, ei ole oikeutta perheetuuksiin niiden perheenjäsentensä osalta, jotka asuvat toisessa jäsenvaltiossa, jos hän ei täytä liitteessä I olevan I jakson C kohdan a alakohdan edellytyksiä.

4) Asian tarkastelu ei ole tuonut esiin mitään sellaista, mikä vaikuttaisi asetuksen N:o 1408/71 liitteessä I olevan I jakson C kohdan a alakohdan pätevyyteen.